

† MACARIE DRĂGOI

Episcopul Episcopiei Ortodoxe
Române a Europei de Nord

10 ani cu mitropolitul meu
BARTOLOMEU ANANIA
1998-2008

AMINTIRI LA CAPĂȚUL DORULUI

Cu un cuvânt-înainte de Radu Preda

POLIROM
2021

Cuprins

<i>Darul memoriei. Prolegomene la o teologie a amintirii</i> (Radu Preda).....	7
Cuvânt de întâmpinare.....	15
1. Începuturile	17
2. Colaborator, nu subaltern.....	27
3. În vârtoarea luptelor Bisericii	32
4. Pe mâini bune.....	43
5. Lacrimile bucuriei	47
6. În tihna ascultărilor.....	52
7. Petrecându-l pe părintele Cleopa spre veșnicie.....	57
8. Pe Dealul Patriarhiei.....	63
9. „Scutecele de azi, giulgiurile de mâine”	70
10. La despărțirea de Marian Papahagi	76
11. O felicitare pierdută.....	80
12. Orașul icoanei Maicii Domnului	86
13. Adierea unei aripi de înger.....	93
14. Proba de foc.....	100
15. Consemnat în ceruri	106
16. Toleranță până la abuz.....	114
17. „Ți-ai căpătat răzbunarea, Tăicuțule!”	123
18. Răvășit și cucerit de frumusețea Ortodoxiei	126
19. De dorul Ierusalimului ceresc	131
20. Virtuți și păcate cardinale.....	137
21. Peregrinul	144
22. Învierea în răsăritul Europei	153

23. „Valerică”	159
24. „Europa, nu Sodoma!”	163
25. Un dialog eșuat	168
26. Din nou în Râpa Robilor	174
27. La despărțirea de Ioan Alexandru și Horia Bernea	179
28. Roadele la plinirea vremii	183
29. Gloria unui bătrân oștean	188
30. Rectitorirea Mănăstirii Nicula	199
31. O viață în slujba Cuvântului	207
32. Ortodocși români fără ostentație, însă cu demnitate	214
33. În tranșeele Bisericii	220
34. Prospețimea tradiției	225
35. La poalele Munților Țibleș	234
36. „La Nicula se urcă!”	242
37. Măria Sa Bartolomeu	247
38. Liber e omul...	253
39. Probe de curaj	258
40. Formați la școala catedralei	262
41. „Cum te cheamă, frate?”	270
42. „Să treci pe la mine!”	278
43. Pe brațele Maicii Domnului	284
44. Leu în administrație și miel în Liturghie	292
45. Apostolatul diasporei	295
46. „Tu tot al meu ești!”	307
47. Jurnal clujean	319
48. Noua misiune	480
49. Rămas-bun	502
În loc de epilog. Scrisoare către arhiepiscopul nostru din ceruri	511
<i>Album, anexe, dedicații</i>	513

30. Rectitorirea Mănăstirii Nicula

Fortăreața Duhului

În Vinerea Luminată a Izvorului Tămăduirii, 20 aprilie 2001, Înaltpreasfințitul Bartolomeu a pus început bun rectitoririi străvechiului așezământ monahal de la Nicula. La acea prăznuire, după Liturghie, a așezat piatra de temelie a noii biserici a mănăstirii. Proiectul era mai vast și includea, pe lângă biserica nouă de zid cu demisol, și câteva anexe pentru folosința și misiunea monahilor, a pelerinilor și închinătorilor.

În paraclisul din noua sa reședință de la Nicula, așezat sub ocrotirea Sfântului Apostol Bartolomeu și împodobit de artistul Silviu Oravitzan (cel care a făurit cu măiestrie și catapeteasma Bisericii „Schimbarea la Față” din Cluj), părintele Anania avea să păstreze câteva obiecte de mare preț din timpul peregrinărilor sale în gulagul românesc: o cruce de alabastru pe care o primise în dar, în Lagărul de la Târgu Jiu, în 1944, de la colegii săi de suferință²⁸, precum și pantofii pe care îi purtase când fusese torturat cu bătaia la tălpi în beciul Securității²⁹. Crucea de alabastru a fost așezată pe sfântul prestol, iar pantofii, într-o cutie, în „poala proscomidiarului”. Chivotul altarului fusese lucrat chiar de fratele său, inginerul Dumitru Anania, tot pe vremea când se aflase în închisoare, la Deva, în 1941. Această mică bisericuță realizată în lemn după modelul lăcașului din Glăvile unde frații Anania fuseseră botezați avusese propria sa istorie, aflându-se în posesia mai multor mâini și suflete, dar ajungând, în cele din urmă, la Nicula. La baza chivotului sunt înscriși camarazii de suferință cu care Dumitru Anania împărțise celula la Deva.

28. *Memorii*, p. 79.

29. *Ibidem*, pp. 278-279.

Așadar, rectitorirea Mănăstirii Nicula era un proiect de suflet pentru părintele arhiepiscop Bartolomeu. Mai întâi, pentru că era mănăstirea care adăpostea icoana Maicii Domnului lăcrămitoare; apoi, pentru că aici își avea iubitul său atelier biblic; și, desigur, pentru că aici încropise micul său refugiu sufletesc, presărat cu amintiri din cumplitele vremuri de persecuție. La Nicula, Înaltul se simțea cel mai bine, sub ocrotirea blândă a Născătoarei de Dumnezeu și în intimitatea preocupărilor sale celor mai dragi. Ba chiar avea și un bun și credincios prieten necuvântător în Bârsan, câinele său ciobănesc mioritic, despre care toți cei de acolo își amintesc cât de trist era și cum plângea când s-a despărțit, în 2010, pentru totdeauna de stăpânul său, atunci când bătrânul oștean a făcut ultima sa vizită în această fortăreață a Duhului.

Icoana făcătoare de minuni

Dar lucrurile nu erau deloc simple. După cum îți amintești, cititorule, din capitolele anterioare, Mănăstirea Nicula era revendicată de reprezentanții Bisericii Greco-Catolice. Astfel că luni, 28 mai 2001, Înaltul primea la reședința sa din Cluj vizita nunțiului papal Jean-Claude Périsset, care, însoțit de cei doi ierarhi uniți, George Guțiu și Florentin Crihălmeanu, venise pentru a discuta despre Nicula. Printre modalitățile prin care își închipuiau că l-ar putea îndupleca pe Înaltul se afla și insinuarea că icoana Maicii Domnului de la Nicula nu ar fi autentică.

Răspunsul Înaltului Bartolomeu a fost prompt:

— Excelență, să nu facem o blasfemie! Pentru mine și pentru ceilalți credincioși important e că această icoană este făcătoare de minuni!

Înaltul a respins categoric toate pretențiile greco-catolicilor asupra Mănăstirii Nicula; ideea împărțirii, a „federalizării” chinoviei monahale era o absurditate pe care dumnealui o compara cu proiectele de dezmembrare a teritoriului național, iar considerațiile despre autenticitatea icoanei Maicii Domnului erau caracterizate drept atentate la evlavie a poporului dreptmăritor. Argumentele sale se regăsesc pe larg în cele două scrisori pe care le-am atașat la finalul acestui capitol, una dintre ele fiind adresată arhiepiscopului greco-catolic George Guțiu, iar cealaltă politicianului țărănist Liviu Petrina.

Pe 3 septembrie 2001, Înaltul a fost vizitat, tot în chestiunea Mănăstirii Nicula, de către vestitul cardinal Christoph Schönborn, arhiepiscop al Vienei, însoțit de aceiași doi ierarhi greco-catolici clujeni. Cardinalul a formulat aceleași pretenții și a reiterat aceleași teze în privința icoanei Maicii Domnului, drept urmare, a auzit aceleași răspunsuri de la neclintitul arhipăstor.

La praznicul Adormirii Maicii Domnului de pe 15 august 2001, la Liturghia de hram de la Nicula, a venit o întreagă delegație condusă chiar de prim-ministrul de atunci, Adrian Năstase. Înaltul i-a cerut direct, fără ocolișuri, premierului sprijin pentru rectitorirea mănăstirii. Iar în iarnă, imediat după Crăciun, pe 30 decembrie, Înaltul primea la reședința sa din Cluj o delegație de notabilități din urbea de pe Someș: Ioan Rus, Vasile Pușcaș, Vasile Dâncu – miniștri în guvernul Năstase –, senatorul Grigore Zanc, prefectul Vasile Soporan și Grațian Jucan, președintele Consiliului județean. Toți aceștia au încheiat un document prin care se angajau să sprijine activ proiectul de rectitorire a Mănăstirii Nicula. În cele din urmă, Înaltul a izbândit. Mănăstirea Nicula a rămas întreagă a ortodocșilor, iar lucrarea a fost dusă la bun sfârșit, după gândul său.

Scrisoare către Înaltpreasfințitul George Guțiu, arhiepiscop *ad personam* al Episcopiei Române Unite cu Roma, Greco-Catolică de Cluj-Gherla

„Înaltpreasfinția Voastră, citind scrisoarea pe care ați binevoit să mi-o trimiteți la 20 august 2001 – și pentru care vă mulțumesc –, m-am străduit să nu o iau drept un amestec în treburile interne ale Mănăstirii Nicula, așezământ ce se află sub jurisdicția unei Arhiepiscopii Ortodoxe autonome și care e îndreptățită ca, prin organele ei de conducere, să se administreze pe potrivea trebuințelor și misiunii ei. Mai degrabă am dorit să rețin legătura afectivă – pe deplin îndreptățită – pe care o nutriți față de actuala biserică de zid a Mănăstirii Nicula, construită între 1875-1879, la vremea când străvechea mănăstire transilvană, atestată documentar în 1552, se afla sub jurisdicție greco-catolică. Un astfel de sentiment nu le este străin nici ortodocșilor – ierarhi, călugări și mireni –, prin slujbele,

pelerinajele și rugăciunile în lăcașul care adăpostește icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, zugrăvită în 1681 de către preotul ortodox Luca din Iclod.

E de neînțeles însă afirmația că episcopii uniți (și, în subtext, urmașii lor) a fi «proprietarii de drept» ai acestui lăcaș, pe considerentul că ei l-au întemeiat; e ca și cum s-ar considera, prin absurd, că Statul maghiar ar fi «proprietarul de drept» al unor edificii clujene – cum ar fi Opera, Tribunalul, Universitatea și Clinicile – pe considerentul că acestea au fost construite la vremea când Transilvania se afla sub dominație austro-ungară. Foarte întristătoare este acuzația că, în momentul de față, s-ar încerca «*profanarea prin demolare*» a acestei biserici, «*pentru a trece în uitare trecutul ei și legitimitatea perpetuării sale*». Nimic nu ne este mai străin decât o astfel de intenție sub acoperirea unei astfel de motivații. Pentru aceasta, e de ajuns să citiți *Monografia Mănăstirii «Adormirea Maicii Domnului» Nicula*, publicată recent de către actualul ei stareț, din care puteți vedea că perioada jurisdicției greco-catolice e tratată cu obiectivitate și decență (și chiar cu elogii la adresa unor personaje) și că actuala biserică e prezentată, atât în exterior, cât și în interior, prin imagini de mare frumusețe. O astfel de atitudine exclude intenția de «*a trece în uitare trecutul*». Nu există nicio hotărâre de demolare a bisericii niculene din secolul trecut; dimpotrivă, primul nostru gând a fost acela de a o consolida, datorită faptului că ea se află într-un avansat stadiu de degradare: igrasia a ajuns la nivelul ferestrelor, iar crăpăturile și fisurile din zidărie – de la bază până sub acoperiș – pot fi văzute cu ochiul liber. E motivul pentru care, în 1998, am cerut efectuarea, de către specialiști autorizați, a unei expertize tehnice care să arate: starea actuală de degradare; cauzele degradării; soluții pentru consolidare.

Principala concluzie a expertizei este faptul că întreaga jumătate din față a bisericii stă pe două mari punji de noroi, suprapuse; cea de a doua concluzie menționează faptul că întreaga jumătate din față a bisericii stă pe două straturi de bolovani de râu suprapuși și legați între ei prin straturi de argilă galbenă... E evident că o astfel de fundație înlesnește dislocarea zidăriei de deasupra (inclusiv a bolții, care e tot din cărămidă). Expertiza tehnică propune și soluții de consolidare, operație care s-ar întinde pe o durată de cinci

ani, dar costurile unei asemenea uriașe întreprinderi le depășesc pe acelea cu care s-ar putea construi două biserici mai încăpătoare decât aceasta. (Spre informarea Înaltpreasfinției Voastre, vă relatez și faptul că noi a trebuit să renunțăm la consolidarea bisericii din satul Lujerdiu, ctitorită în 1601 de către Mihai Viteazul, tocmai din cauză că operația de restaurare a lăcașului presupunea consolidarea prealabilă a terenului de sub ea, lucrare enormă și foarte costisitoare, la care nici statul nu s-a angajat.)

Așa stând lucrurile, e de la sine înțeles că actuala conducere a Mănăstirii Nicula nu era să aștepte prăbușirea bolții sau primele semnale că edificiul devine pericol public, pentru ca numai după aceea să se gândească la construirea unei noi biserici. E motivul pentru care, în cursul anului trecut, am dat binecuvântare nu numai pentru ridicarea a două biserici noi, suprapuse, care să răspundă trebuințelor crescânde ale celor ce vin să se închine la sfânta icoană a Maicii Domnului, dar și pentru lucrări de mare anvergură și durată, menite să confere mănăstirii configurația urbanistică pe care o merită, fără să neglijăm conservarea și lărgirea amfiteatrului natural în care se prăznuiește hramul. Aceasta e singura soluție viabilă, în fața imposibilității de a investi sume enorme într-o construcție veche, șubredă, condamnată de factori obiectivi, care nu e monument istoric – și cu atât mai puțin o operă de artă.

Ceea ce e cu adevărat prețios în acest lăcaș, iconostasul, va fi în întregime conservat și strămutat în biserică cea nouă laolaltă cu Icoana, fără să se ascundă faptul că el a fost făcut în timpul jurisdicției greco-catolice. De asemenea, vă asigur că, dacă – și când – actuala biserică se va prăbuși sau – cu toată strângerea de inimă – va trebui demolată, pe locul Sfântului Prestol va fi ridicată, potrivit rânduielilor, o cruce de piatră, cu o inscripție în care se va face amintirea vechimii, ctitorilor și rolului ei în istoria mănăstirii. În încheiere, vă mulțumesc încă o dată pentru prilejul pe care mi l-ați dat de a vă oferi explicații asupra unei probleme care n-ar trebui să facă obiectul unor tensiuni artificiale între eparhiile noastre. Frățește în Domnul,

Arhiepiscopul Bartolomeu al Clujului³⁰

30. *Renașterea*, XII, nr. 11 (141), noiembrie 2001, pp. 1-2.

Scrisoare către Liviu Petrina, deputat PNȚCD

„Ideea federalizării Mănăstirii Nicula – așa cum reiese din scrisoarea pe care mi-ați adresat-o la 10 decembrie a.c. [2001 – *n.n.*] – mi se pare de-a dreptul năstrușnică, dar nu și singulară. Dacă o seamă de intelectuali greco-catolici au îmbrățișat ideea unei Români dezmembrate, de ce un altul nu ar aplica-o și asupra unei mănăstiri? Și dacă s-a pornit o campanie antiromânească, de ce nu i s-ar alătura și una antiortodoxă? Și pentru că vechile teme de atac – precum colaboraționismul, fundamentalismul, antieuropenismul – s-au demonetizat, de ce nu s-ar inventa o alta, nouă, care să zguduie mass-media, să mobilizeze energiile diasporei și să-i trezească din amorțire pe oamenii noștri politici?... Tema e simplă și de strictă actualitate: o vastă acțiune ortodoxă de demolare a vechilor biserici greco-catolice cu dublu scop: de a șterge urmele uniatismului și de a distruge obiectivele unor noi revendicări. Aceasta este tema pe care – precedată, ca în orice război, de susținute bombardamente media-tice – o lansează domnul dr. Traian Neamțu printr-un memoriu cu peste 2.000 de semnături și cu propuneri operative.

Că promotorii acestei teme ne atribuie intenții care ne sunt complet străine nu e de mirare. De mirare e faptul că domniile lor nu au simțul ridicolului. Ca să-și argumenteze tema, afișează o listă a bisericilor demolate de «*buldozerele ortodoxe*», listă în care Arhiepiscopia Clujului e menționată cu două cazuri în două localități: Tritenii de Jos și Băișoara. Numai că prima, ajunsă în ultimul hal de degradare, a fost demolată acum 16 ani, în 1985, ca să-i facă loc actualei biserici; așadar, ea nu are cum să facă parte din actuala «*acțiune ortodoxă de demolare*». Cât despre vechea biserică de lemn din Băișoara, se știe că a fost «*demolată*» doar în sensul tehnic al cuvântului – adică demontată piesă cu piesă – și strămutată în cătunul Fânațe – unde românii nu au avut niciodată un lăcaș de închinare, în timp ce greco-catolicii din Băișoara își au propria biserică, primită în dar de la ortodocși. Și atunci ce a rămas din eșafodajul «argumentelor»? Ridicolul. Promotorii temei demolărilor contează însă pe altceva: pe lipsa de informare a celor mulți. De aceea consider necesar să dezvălui, foarte pe scurt, adevărul.